

Czym jest wojna?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Karta Narodów Zjednoczonych*, dostępny w internecie: lexlege.pl [dostęp 25.08.2020 r.].
- Źródło: Marek Dąbrowski, *Wojna przyszłości. Ewolucja pola walki a współczesne konflikty [Analiza]*, 24.06.2017 r., dostępny w internecie: defence24.pl [dostęp 18.01.2021 r.].

- Źródło: *Karta Narodów Zjednoczonych*, dostępny w internecie: dag.un.org [dostęp 18.01.2021 r.].
- Źródło: *Pakt Ligi Narodów*, 1919 r., dostępny w internecie: grocjusz.edu.pl [dostęp 18.01.2021 r.].

Materiał jest częścią serii „**Inne spojrzenie**”.

Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz, pruski teoretyk wojny z przełomu XVIII i XIX w., powiedział, że „wojna jest jedynie kontynuacją polityki innymi środkami”. Rozumiał ją jako jeden z instrumentów polityki zagranicznej, pozwalający osiągać państwom ich cele.

Współczesne definicje pojęcia wojny wykraczają poza tak wąskie pojmowanie tego zjawiska. Bo i też współczesne konflikty mają w sobie niewiele z tych, dla przykładu XIX-wiecznych: rozpoczynających się od zerwania stosunków dyplomatycznych i wypowiedzenia wojny oraz dokonania aktu agresji przez jedno ze skonfliktowanych państw.

Dlaczego pomimo doświadczeń z przeszłości ludzkość dalej prowadzi wojny? Czy wojna jest rodzajem stosunków międzynarodowych?

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest wojna w ujęciu historycznym i współczesnym.
- Scharakteryzujesz klasyfikację konfliktów zbrojnych.
- Przeanalizujesz rolę wojny w stosunkach międzynarodowych.
- Scharakteryzujesz współczesne konflikty zbrojne.

Przeczytaj

Wojna a historia człowieka

Od najdawniejszych czasów historii cywilizacji towarzyszyła wojskowość.

Początkowo nie istniało rozróżnienie na ludność cywilną i żołnierzy, wszyscy dorośli mężczyźni byli wojownikami i w razie potrzeby brali udział w walce. Z czasem rzemiosłem wojennym zaczęły parać się wybrane osoby: w skład armii wchodziłi mężczyźni powoływani pod broń jedynie podczas zagrożenia (pospolite ruszenie) lub też tacy, którzy walką zajmowali się zawodowo, część z nich za wynagrodzeniem (wojska zaciężne). To właśnie osoby odnoszące sukcesy w wojnach wywierały wpływ na losy państw, z tych grup pochodzili władcy, arystokracja i szeroko rozumiana elita. Dzięki temu powiększali oni swoją władzę, majątki oraz zyskiwali poważanie i wysoką pozycję społeczną. Jednocześnie z [wojną](#) zawsze wiązały się ogromne wydatki.

Ateńska amfora z VI w. p.n.e. ze sceną na której Neoptolemos zabija Priama. Tego typu dekoracje z wojownikami pełniły zarówno funkcję estetyczną, jak i propagandową.

Źródło: Rob Koopman, licencja: CC BY-SA 2.0.

Wyposażenie wojska w broń i amunicję, zapewnienie żołnierzom żywności – te koszty w trakcie kampanii wojennej spoczywały często na tym, kto wystawiał oddziały. Zdarzało się też, że ponosiła je ludność cywilna, np. mieszkańcy wsi. Przemarszowi wojsk wielokrotnie towarzyszyły rabunki, wynikające z tego, że żołnierze pozbawieni byli zaopatrzenia.

Niezależnie od tego, jak moralnie oceniamy walkę człowieka z drugim człowiekiem, dzieje cywilizacji były związane z prowadzeniem wojen, nie tylko o charakterze

militarnym. Walka towarzyszy ludzkości od zarania dziejów, przeobrażeń społecznych, gospodarczych i politycznych, a równocześnie jest ich przejawem. Dzięki temu, śledząc zmiany w strategii, organizacji wojsk czy technice walk, możemy także obserwować zmiany, jakie na przestrzeni wieków zachodziły w życiu człowieka.

W państwach Europy Zachodniej we wczesnym średniowieczu zarysował się wyraźny podział na grupy, który wynikał z zadań, jakie dane osoby miały do realizowania.

1

Rycerze

Zajmowali wysokie miejsce w strukturze społecznej. Do ich obowiązków należało m.in. zapewnianie obrony i opieki kobietom, duchownym, pielgrzymom, sierotom i najuboższym, poszanowanie dla świątyń chrześcijańskich, a także walka w obronie wiary.

2

Duchowieństwo

Jego miejsce w hierarchii społecznej było wysokie. Oprócz sprawowania pieczy duchowej nad społeczeństwem, przedstawiciele duchowieństwa mieli też duży wpływ na politykę władców, a tym samym na prowadzone przez nich wojny.

Chłopi

Znajdowali się na samym dole hierarchii jako osoby pracujące na rzecz pozostałych grup społecznych.

Trzy stany w średniowieczu

Źródło: wikipedia.org, domena publiczna.

Zastanów się, dlaczego to grupa rycerzy znalazła się tak wysoko w hierarchii społecznej.

Z czasem grupy społeczne stały się zamknięte oraz przekształciły się w stany. Przynależność do nich wynikała zazwyczaj z urodzenia (z wyjątkiem duchowieństwa) i wiązała się nie tylko z innymi powinnościami, lecz także z prawami oraz odmiennym stylem życia. Taki podział stanowy okazał się trwały i porządkował społeczeństwa wielu krajów jeszcze na początku XX w.

Wojny bez sił zbrojnych

Chociaż wojna to przede wszystkim działania zbrojne, historia daje nam kilka przykładów, kiedy państwa znajdowały się w formalnym lub nieformalnym stanie wojny, lecz nie prowadziły bezpośrednio przeciwko sobie akcji militarnych. We wrześniu 1939 r. Francja i Anglia wypowiedziały wojnę III Rzeszy, ale nie wszczęły walk (nazwano to dziwną wojną). Od zakończenia II wojny światowej do upadku ZSRS obserwowaliśmy zimną wojnę, a więc trwający prawie pół wieku stan, w którym dwa bloki polityczne państw (NATO z USA i Układ Warszawski z ZSRS na czele) trwały w ciągłym napięciu, które mogło przekształcić się w otwarty konflikt zbrojny. W XX w. znaczenia nabrały inne niż militarne metody prowadzenia wojen: naciski gospodarcze (jak embargo, tj. zakazy eksportu lub importu), rywalizacja w dziedzinie techniki i nauki (np. wyścig kosmiczny); mówimy wtedy np. o wojnie gospodarczej lub technologicznej.

Co dziś rozumiemy pod pojęciem wojny

Wojna to stan stosunków między dwoma podmiotami prawa międzynarodowego (zwykle: państwami), poprzedzony oficjalnym zerwaniem relacji pokojowych i – najczęściej – przejściem do walki zbrojnej, która kończy się wraz z oficjalnym zawarciem pokoju. To klasyczne rozumienie wojny jako zorganizowanej walki zbrojnej między państwami wydaje się nie przystawać do złożoności zjawisk we współczesnym świecie. Stąd zastąpione zostało szerszym pojęciem [konfliktu zbrojnego](#). W jego zakres wchodzi wszelkie przejawy walki, nawet jeśli nie dotyczą dwóch państw, a nieznanymi wcześniej aktorów pozapaństwowych, jak organizacje terrorystyczne (tzw. wojna asymetryczna) lub jeśli działań zbrojnych nie poprzedza oficjalne wypowiedzenie pokoju (jak było w przypadku wojen w Korei i Wietnamie).

Za konflikt zbrojny nie uznaje się rebelii (czyli spontanicznych, niezorganizowanych wystąpień zbrojnych przeciw władzy państwowej), puczów wojskowych czy działań prowadzonych przez grupy i jednostki z użyciem broni (terroryzm).

Zasadność rozróżnienia między wojną a konfliktem dobrze obrazuje fakt, że od roku 1945 do roku 1990 formalnie nie było wielu wojen, w praktyce zaś odnotowano około 150 różnych konfliktów zbrojnych o różnej skali, ze szczególnym nasileniem konfliktów etnicznych i wewnętrznych.

Po roku 1990 konflikty nabrały nowego, asymetrycznego charakteru, co znaczy tyle, że stronami sporów nie zawsze są dwa państwa, ale również podmioty niepaństwowe, niemające własnej armii, nieposługujące się taktyką wojenną. Przeciwnicy nie są sobie równi, stąd też wojna prowadzona jest za pomocą nietypowych środków (np. zamachy terrorystyczne, ludobójstwo, walka partyzancka). Ich działania często oparte są na umiejętnie podsycanych niechęciach religijnych, kulturowych bądź narodowych. Przykładem może być Al-Kaida. Po zamachu z 11 września 2001 roku Stany Zjednoczone uznały ją za oficjalnego przeciwnika, a prezydent George W. Bush ogłosił wojnę z terroryzmem, której celem było unieszkodliwienie tej organizacji. W ramach tej wojny USA wraz z siłami NATO interweniowały w Afganistanie w 2001 roku oraz w Iraku w roku 2003.

Rodzaje konfliktów zbrojnych

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

konflikt zbrojny

walka przy użyciu sił zbrojnych lub zorganizowanych i uzbrojonych grup, prowadzona dla osiągnięcia wyznaczonych celów państwa, narodu, grupy społecznej czy religijnej itp.

siły zbrojne

środki i siły zorganizowane przez państwo i służące do zabezpieczenia jego interesów oraz prowadzenia walki zbrojnej; składają się z różnych rodzajów wojsk i służb, przeważnie sił powietrznych, lądowych i marynarki wojennej

wojna

zorganizowana walka, najczęściej zbrojna, między państwami, narodami lub grupami społecznymi, religijnymi itp. (w świetle współczesnego prawa uczestnikami wojny są tylko strony uznane za podmioty prawa międzynarodowego), prowadzona dla osiągnięcia zamierzonych celów; w dzisiejszych czasach toczyć się powinna zgodnie z prawem międzynarodowym i rozpoczynać zerwaniem stosunków dyplomatycznych między stronami, a kończyć – formalnym zawieszeniem broni i pokojem

Audiobook

Polecenie 1

Zapoznaj się z audiobookiem i zwróć uwagę na fakt, jak wiele konfliktów zbrojnych toczyło się po zakończeniu II wojny światowej. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/Pf04eVabM>

„Możesz nie zajmować się wojną, ale wojna zajmie się tobą”.

Ten cytat z Lwa Trockiego rozpoczyna jedną z najbardziej znanych książek poświęconych zagadnieniu wojny autorstwa Alvina i Heidi Tofflerów. Publikacja *Wojna i antywojna* wydana została w roku 1993, kiedy świat ulegał transformacji, z dwubiegunowego zimnowojennego ładu w nowy, nieznany jeszcze porządek. To, jaki będzie miał on kształt, jak ułożą się relacje między mocarstwami i jaką rolę odgrywać w nim będą konflikty, pozostawało wówczas niewiadomą. Autorzy nie mieli jednak złudzeń, że nie będzie to rzeczywistość wolna od wojen, podobnie jak czas po 1945 roku nie był (mimo pokładanych w nim nadziei) czasem pokoju. Tak o tym piszą:

„Na pytanie o wojny, które nastąpiły po zakończeniu drugiej wojny światowej, każdy zorientowany w przedmiocie dorosły człowiek bez trudu wyliczy: wojnę koreańską (1950–1953), wojnę w Wietnamie (1957–1975), wojny arabsko-izraelskie (w latach 1967, 1973, 1982), wojnę w Zatoce Perskiej (1990–1991). Być może, doda jeszcze kilka innych. Niewielu jednak będzie wiedzieć, że – w zależności od sposobu liczenia – około 150–160 wojen i konfliktów wewnętrznych szalało na tym świecie od chwili zawarcia »pokoju« w roku 1945. I że w tym czasie zginęło blisko siedem milionów dwieście tysięcy żołnierzy. A jest to tylko liczba zabitych. Liczba ta nie obejmuje rannych, torturowanych i okaleczonych. Nie uwzględnia też znacznie większej liczby ofiar spośród ludności cywilnej ani spośród tych, którzy stracili życie w następstwie walk. Jakby na ironię, w całej pierwszej wojnie światowej liczba zabitych żołnierzy była tylko nieznacznie wyższa. Wynosiła osiem milionów czterysta tysięcy. To zdumiewające, oznacza bowiem, że jeśli chodzi o liczbę poległych na polu bitwy, nawet przyjąwszy szeroki margines błędu, świat od roku 1945 stoczył jakby jeszcze jedną pierwszą wojnę światową. Jeśli

dodamy ofiary spośród ludności cywilnej, suma sięgnie astronomicznej liczby 33–40 milionów, znów nie licząc rannych, zgwałconych, wysiedlonych, chorych lub spauperyzowanych. Ludzie strzelali jeden do drugiego, jeden w drugiego godzili nożem, podkładali bomby, nawzajem truli się gazami i mordowali na różne inne sposoby w Burundi i Boliwii, na Cyprze i w Sri Lance, w Maroku i na Madagaskarze. Organizacja Narodów Zjednoczonych liczy dzisiaj niemal dwustu członków. Wojny toczono w ponad sześćdziesięciu krajach członkowskich. W samym roku 1990 SIPRI, Stockholm International Peace Research Institute, zarejestrował trzydzieści jeden konfliktów zbrojnych. W istocie, na 2340 tygodni, które upłynęły pomiędzy 1945 a 1990 rokiem, jedynie – imponująca liczba! – trzy z nich obyło się bez wojen. Nazywanie lat od 1945 roku aż do współczesności latami »ery powojennej« jest zatem szydzeniem z tragedii”.

Tofflerowie analizują historię wojen w ramach trzech dużych okresów cywilizacyjnych: agrarnego, industrialnego i postindustrialnego, które nazywają falami cywilizacyjnymi. Konflikty w każdym z tych okresów rządziły się innymi prawami i prowadzone były przy użyciu innych środków. Duża część *Wojny i antywojny* to wizje przyszłych starć militarnych i wyobrażenia na temat przyszłości wojen w coraz bardziej współzależnym, ale wcale nie bardziej bezpiecznym świecie.

„Geoekonomiści i inni mogą argumentować, że z chwilą gdy państwa stają się coraz bardziej zależne jedno od drugiego w dziedzinie handlu czy finansów, słabnie możliwość konfliktów militarnych. Mówią oni: Spójrzmy tylko na Niemcy i Anglię, dawnych przeciwników, dziś żyjących w pokoju! Przykład ten pomija jednak fakt, że gdy Niemcy i Wielka Brytania rozpoczęły ze sobą wojnę w roku 1914, były dla siebie największymi partnerami handlowymi. Podręczniki historii dostarczają wielu podobnych przykładów. Ważniejszy, choć mniej zauważany jest fakt, że wprowadzie wzajemna zależność może stwarzać więzy między państwami, ale równocześnie czyni ona świat bardziej złożonym. Wzajemna zależność znaczy bowiem, że kraj A nie może podjąć działań niepociągających za sobą następstw i reakcji w krajach B, C, D i tak dalej. Pewne postanowienia podjęte przez japoński parlament mogą wywrzeć większy wpływ na życie amerykańskich robotników zatrudnionych w przemyśle samochodowym albo na tych, którzy inwestują w nieruchomości, aniżeli uchwały Kongresu Stanów Zjednoczonych. I vice versa. Zwrot ku technice światłowodowej w Stanach Zjednoczonych może w zasadzie obniżyć cenę miedzi w Chile i spowodować polityczną niestabilność w Zambii,

gdyż dochody jej rządu zależą od eksportu miedzi. Ustawy dotyczące ochrony środowiska naturalnego w Brazylii mogą zmienić ceny drewna i zarazem wpłynąć na życie drwali w Malezji, co z kolei może zmodyfikować relacje między jej władzą centralną a sułtanami, którzy rządzą poszczególnymi regionami kraju. Im większa wzajemna zależność, na tym więcej krajów ona rzutuje i tym bardziej złożone i rozgałęzione są jej konsekwencje. Tymczasem wzajemne relacje są dziś tak splecione i złożone, że rzeczą prawie niemożliwą, nawet dla najbystrzejszych polityków i specjalistów, staje się orientacja w pierwszo- i drugorzędnych konsekwencjach ich decyzji. Inaczej mówiąc – nie w dosłownym znaczeniu – nasi decydenci nie wiedzą, co czynią. Ich niewiedza z kolei, w obliczu tej ogromnej złożoności, osłabia związek pomiędzy działaniem a celem i nieustannie zwiększa margines domysłu. Coraz większą rolę odgrywa przypadek. Ryzyko nieprzewidzianych konsekwencji szybko rośnie. Mnożą się błędne kalkulacje. Ujmując rzecz zwięźle, wzajemna zależność nie czyni bezpieczniejszym naszego świata. Czasem działa w kierunku wręcz przeciwnym. W sumie każde z założeń, na których oparto teorię strefy pokoju – wzrost ekonomiczny, nienaruszalność granic, stabilność polityczna, dostateczny czas na negocjacje i konsultacje, skuteczność międzynarodowych organizacji i instytucji – staje się teraz wysoce wątpliwe. Wydawać się może, iż nowe, niebezpieczne warunki tu opisane nie mają ze sobą związku, jednak każdy z nich jest następstwem nowego systemu tworzenia dóbr materialnych. Te ogólne problemy uświadamiają nam potencjalnie śmiertelne zagrożenie. W połączeniu z ucywilnieniem i proliferacją broni wskazują one nie na erę geoekonomicznego pokoju, nie na nowy, stabilny porządek świata, nie na strefę pokoju tworzoną przez demokracje, lecz na rosnące ryzyko wojny. Ogarnia ono nie wyłącznie małe czy marginalne państwa, lecz również wielkie mocarstwa. Nie wyczerpuje to niebezpieczeństw mogących mieć dalekosiężne skutki, z którymi się stykamy. Jak zobaczymy, za chwilę staniemy w obliczu szeregu wyzwań o jeszcze większej historycznej skali i jeszcze większym historycznym zasięgu – każde z nich, jeśli nie może spowodować wojny światowej, to może spowodować coś równie strasznego”.

Źródło cytatów: Alvin Toffler, Heidi Toffler, *Wojna i antywojna*, Poznań 2006.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1

Omów dokładniej jeden z konfliktów zbrojnych wymienionych w audiobooku.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko wobec stwierdzenia Carla Philippa Gottlieba von Clausewitza: czy wojna jest jedynie kontynuacją polityki innymi środkami? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Wojna medialna

Wojny i konflikty zbrojne zawsze cieszyły się zainteresowaniem, a ich przebieg był relacjonowany w miarę możliwości, jakimi dysponowano w danej epoce.

Korespondenci podążający za wojskami nie byli widokiem niezwykłym, nawet w czasach poprzedzających pojawienie się prasy. Współczesne relacje wojenne to wynalazek XIX wieku, jednak dopiero rozwój telewizji satelitarnej i internetu dokonały rewolucji – i to nie tylko w sposobie relacjonowania przebiegu wojny. Nowoczesne media nie pozostają bez wpływu na przebieg działań, wymykają się wojskowej cenzurze, kształtują opinię publiczną, a wraz z nią – poparcie lub jego brak dla działań rządów.

Za pierwszą wojnę medialną uznaje się wojnę w Wietnamie. Jej przebieg śledziło 85% Amerykanów, którzy mieli odbiornik TV. Podczas pierwszej wojny w Zatoce Perskiej w 1991 roku dziennikarzom pozwolono zbliżyć się do frontu walki pod baczным okiem żołnierzy, a biuro prasowe zaopatrywało ich w niezbędne materiały. Relacje nadawano całą dobę, upodabniając je do serialu.

Polecenie 1

Zapoznaj się z miniwykładem dr hab. Jarosława Jarzabka na temat wojny medialnej.

Następnie wykonaj zadania.

Wojna medialna

muzyka: Phillip Mariani, Ancient Documentary Background Drone, licencja: Audiojungle

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DxbUORYAK>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału pod tytułem *Wojna medialna*.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij, w jaki sposób obecność nowoczesnych mediów zmienia charakter współczesnych konfliktów zbrojnych.

Ćwiczenie 2

Wskaż, w jakich aspektach informowanie o przebiegu wojny w Zatoce Perskiej było nowatorskie.

Ćwiczenie 3

Zastanów się, jaką rolę w relacjonowaniu współczesnych wojen ma internet. Wskaż potencjalne zagrożenia, jak i możliwości, które daje to medium, odwołując się do bieżących konfliktów na świecie.

zagrożenia:

możliwości:

Sprawdź się

Ćwiczenie 4

Zaznacz, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Wojna jest zawsze konfliktem zbrojnym.	☐	☐
Stan wojenny służy m.in. przywróceniu porządku w państwie, w którym został wprowadzony.	☐	☐
W ramach obowiązku obywatelskiego w czasie wojny w wojsku służą żołnierze najemni.	☐	☐
Wojska zaciężne były utrzymywane wyłącznie z łupów wojennych.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Połącz pojęcia z ich definicjami.

wojna asymetryczna

konflikt zbrojny z zastosowaniem wszelkich dostępnych środków służących do osiągnięcia celów bez jakichkolwiek ograniczeń

wojna konwencjonalna

konflikt zbrojny z użyciem broni jądrowej na masową skalę

wojna totalna

konflikt zbrojny pomiędzy stronami dysponującymi nierównymi siłami, w których słabsza stara się pokonać przeciwnika, wykorzystując jego słabości

wojna organiczna

brak definicji

wojna nuklearna

konflikt zbrojny pomiędzy co najmniej dwiema stronami prowadzony wyłącznie z użyciem broni konwencjonalnej

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” *Pakt Ligi Narodów*

Artykuł 12

Wszyscy członkowie Ligi zgadzają się, że gdyby między nimi powstał spór mogący spowodować zerwanie stosunków, skierują go już to na drogę postępowania rozjemczego lub sądowego, już to do rozpatrzenia Rady. Zgadzają się również, że w żadnym przypadku nie powinni uciekać się do wojny przed upływem trzech miesięcy od decyzji rozjemczej lub sądowej albo sprawozdania Rady.

We wszystkich wypadkach przewidzianych niniejszym artykułem decyzja powinna być wydana w odpowiednim czasie, zaś sprawozdanie Rady powinno być sporządzone w ciągu 6 miesięcy od dnia przedłożenia jej sporu.

Źródło: *Pakt Ligi Narodów*, 1919 r., dostępny w internecie: grocjusz.edu.pl [dostęp 18.01.2021 r.].

Podaj, jakie ograniczenia nakłada na państwa członkowskie Ligi Narodów powyższy zapis.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” *Karta Narodów Zjednoczonych*

Wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości.

Wszyscy członkowie powstrzymają się w swych stosunkach międzynarodowych od groźby użycia siły lub użycia jej przeciwko integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej któregoś państwa bądź w jakikolwiek inny sposób niezgodny z celami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Wszyscy członkowie Organizacji okażą jej wszelką pomoc w każdej akcji podjętej zgodnie z niniejszą Kartą i powstrzymają się od udzielenia pomocy jakiegokolwiek państwu, przeciwko któremu Organizacja zastosowała środki zapobiegawcze lub środki przymusu. Organizacja zapewni, by państwa, które nie są jej członkami, postępowały zgodnie z niniejszymi zasadami w stopniu koniecznym dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Źródło: *Karta Narodów Zjednoczonych*, dostępny w internecie: dag.un.org [dostęp 18.01.2021 r.].

Wyjaśnij, co było powodem wprowadzenia powyższego przepisu do Karty Narodów Zjednoczonych.

Zapoznaj się z tekstem, a następnie wykonaj ćwiczenie.

” Marek Dąbrowski

Wojna przyszłości. Ewolucja pola walki a współczesne konflikty [Analiza]

Wschodnia Ukraina

Obserwując konflikt na wschodzie Ukrainy najbardziej w oczy rzuca się masowe użycie klasycznego sprzętu wojsk lądowych. W ogóle sam sposób prowadzenia wojny jest typowy - klasyczny. Nie ma tam wyrafinowanej taktyki użycia lotnictwa bojowego, czy broni precyzyjnej, systemów raketowych zwiększonego zasięgu lub wykorzystania, na większą skalę, systemów uzbrojenia zaliczanego do najnowszych generacji.

Dzieje się tak dlatego, że obie strony chcą lub muszą podporządkować się, z różnych, niekoniecznie militarnych powodów takiemu, a nie innemu sposobowi prowadzenia działań. Po stronie Ukrainy ma to miejsce przede wszystkim ze względu na posiadaną technikę bojową, wcześniejszą degradację armii, słabą taktykę i niskie umiejętności walki (dopiero opanowywane w czasie przedłużającego się konfliktu) oraz świadomość własnych ograniczeń wobec potężnego sąsiada i nikłego rzeczywistego wsparcia na forum międzynarodowym. Rosja nie może bezpośrednio użyć swojego lotnictwa, broni precyzyjnej czy strategicznej. W konflikcie masowo używa sprzętu, który w dużych ilościach zalega magazyny (i ma go na wyposażeniu strona ukraińska), natomiast na mniejszą skalę testuje nowe lub zmodernizowane wzory uzbrojenia (artyleria, BSP, systemy przeciwlotnicze krótkiego i średniego zasięgu, czy walki radioelektronicznej). Sam konflikt to dla Rosji nie tylko realizacja własnych planów politycznych, ale też

znakomity poligon doświadczalny, pozwalający na wypracowanie nowych metod i sposobów walki.

Jednym z ciekawszych etapów zmagania na Ukrainie było zajęcie Krymu. Odkryło się to w sposób nieoczekiwany i po raz kolejny potwierdziło, że zaskoczenie i zła ocena możliwości przeciwnika może mieć w konsekwencji bardzo niekorzystne skutki militarno-polityczne. Zaskoczenie to dotyczyło w równym stopniu Ukrainy, co Unii Europejskiej, jak i NATO. Użycie konwencjonalnego i często nie najnowszego technicznie uzbrojenia spowodowało, że pewne metody walki, w których wykorzystywany jest starszy sprzęt bojowy, uważane obecnie za mało efektywne, odgrywają w tym konflikcie większe znaczenie. Należą do nich m.in. wykorzystywane tam przeciwpancerne systemy artyleryjskie, czy wyrzutnie artylerii raketowej jak BM-21, ale i same działania taktyczne, jak uporczywa obrona obiektów o niewielkim znaczeniu militarnym, czy nietypowe wykorzystanie wozów bojowych. Są to elementy charakterystyczne dla tego konfliktu, mające przy tym często wielkie znaczenie propagandowe.

Źródło: Marek Dąbrowski, *Wojna przyszłości. Ewolucja pola walki a współczesne konflikty [Analiza]*, 24.06.2017 r., dostępny w internecie: defence24.pl [dostęp 18.01.2021 r.].

Wyjaśnij, odwołując się do powyższego przykładu, co zmieniło się w prowadzeniu działań wojennych przez Rosję, a co pozostało niezmiennie.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Czym jest wojna?

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

XIII. Ład międzynarodowy.

Uczeń:

14) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami i państwami.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest wojna w ujęciu historycznym i współczesnym;
- charakteryzuje klasyfikację konfliktów zbrojnych;
- analizuje rolę wojny w stosunkach międzynarodowych;
- charakteryzuje współczesne konflikty zbrojne.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca;
- quiz;
- debata „za i przeciw”.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Podanie tematu i celów zajęć.

2. Uczniowie zgłaszają swoje propozycje pytań do wspomnianego tematu. Wybrana lub chętna osoba zapisuje je na tablicy.

Faza realizacyjna

1. Praca w grupach z treścią e-materiału. Uczniowie na podstawie tekstu w sekcji „Przeczytaj” układają pytania do quizu dla innych grup. Następnie wspólnie określają zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na liczbę poprawnych odpowiedzi). Przeprowadzenie gry w klasie. Wybrana osoba dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.

2. Uczniowie zapoznają się z audiobookiem. Następnie dyskutują na temat wojen prowadzonych po II wojnie światowej i starają się wytłumaczyć, jak rozumieją zdanie: „Nazywanie lat od 1945 roku aż do współczesności latami »ery powojennej« jest szydzeniem z tragedii”. Odpowiadają na pytanie: „Czy bliska zależność ekonomiczna państw zapobiega wojnom?”

3. Uczniowie dzielą się na dwie grupy i przygotowują się do debaty „za i przeciw”. Tematem debaty jest stwierdzenie: „Wojna jest jedynie kontynuacją polityki innymi środkami”. Jedna grupa przygotowuje argumenty za poparciem tego stwierdzenia, druga przeciw.

4. Następuje debata „za i przeciw”. Uczniowie siadają naprzeciwko siebie i dyskutują. Po zakończonej dyskusji nauczyciel pyta, czy ktoś chce zmienić grupę i daje na to czas. Na koniec wnioski z debaty umieszczają w ćwiczeniu 2 do audiobooka.

5. Praca z filmem. Po emisji materiału dot. przedstawiania konfliktów zbrojnych w mediach uczniowie w 4-osobowych grupach przygotowują odpowiedzi do ćwiczeń dołączonych do filmu. Przedstawiają swoje propozycje na forum i dyskutują.

Faza podsumowująca

1. Wybrana/chętna osoba ponownie odczytuje temat lekcji, następnie podsumowuje zajęcia, wskazując, czego się dowiedziała.
2. Nauczyciel podsumowuje pracę grup i udziela informacji zwrotnej.

Praca domowa:

Uczniowie wykonują ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Christopher Foss, David Miller, *Współczesna wojna lądowa*, Warszawa 1993.

Jerzy Kajetanowicz, Zdzisław Jagiełło, *Wojska lądowe w wojnach lokalnych XX wieku*, Warszawa 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą wykorzystać multimedia do przygotowania kampanii przeciw konfliktom zbrojnym toczonym współcześnie.